

معدن

چهارشنبه

- ۲۸ مهر ۱۴۰۰
- ۱۳ ربیع‌الاول ۱۴۴۲
- ۲۰ اکتبر ۲۰۲۱
- سال چهارم • شماره ۷۰۹

یادداشت

صادرات سنگ آهن

قربانی توسعه فولاد

قدیر قیافه

فعال معدنی

براساس آمار منتشرشده، زنجیره فولاد بیشترین آمار صادرات را به خود اختصاص داده‌اند و مواد اولیه آنها به‌عنوان نخستین حلقه این زنجیره سنگ آهن و زغال سنگ است. در زمینه صادرات سنگ‌آهن نیز مدتی است بین فعالان معدنی و نهادهای دولتی، مناقشات و تعارضات متعددی وجود دارد. اغلب کارشناسان و فعالان نه‌تنها در حوزه معدنی بلکه در سایر بخش‌ها نیز معتقدند بیشترین سهم ارزش افزوده باید در داخل کشور بماند. پس اگر قدرت جذب سنگ‌آهن به‌عنوان مواد اولیه در کشور وجود دارد، باید صنایع کشور از آن بهره‌برداری کنند تا ارزش افزوده مناسبی ایجاد شود. بنابراین هیچ ایرادی به این تفکر که صنایع داخلی باید در اولویت تخصیص مواد اولیه باشند، وجود ندارد. برای تبادلات داخلی سنگ آهن بین معادن و صنایع، باید مصرف‌کننده و متقاضی نرخ و ارزش واقعی این محصول را بپردازد تا بتوان آن را یک معامله عادلانه توصیف کرد اما متاسفانه مدت‌ها است شاهد هستیم سنگ‌آهن توسط صنایع زنجیره فولاد ارزان‌تر از نرخ واقعی و جهانی آن خریداری می‌شود. مقصر این ایراد در زنجیره فولاد را می‌توان قیمت‌گذاری دستوری توسط نهادهای دولتی معرفی کرد.

یکی از مسائلی مهمی که از صادرات سنگ‌آهن جلوگیری کرد، طرح جامع توسعه صنعت فولاد است. طی سال‌های گذشته سهم عمده‌ای از سنگ‌آهن و کنسانتره‌های آن صادر می‌شد اما با اجرایی شدن روند طرح جامع توسعه صنعت فولاد که بناسث ۵۵ میلیون تن ظرفیت تولید تا ۱۴۰۴ ایجاد شود، این رویه تغییر یافت. به عبارتی، برای تولید ۵۵ میلیون تن فولاد به طور تقریبی مقداری بیش از ۱۶۰ میلیون تن سنگ‌آهن نیاز است و برای تامین این میزان، صادرات سنگ‌آهن کاهش یافت. در نتیجه بخش قابل‌ملاحظه‌ای از سنگ‌آهن تولیدی در صنایع داخل کشور قابل استفاده است؛ مشروط بر آنکه بنا بر ارزش واقعی سنگ‌آهن، این ماده معدنی قیمت‌گذاری شود چراکه در غیر این صورت، زیان حاصل از این اتفاق معدن سنگ‌آهن را زمین‌گیر خواهد کرد. همچنین باید تمایل صاحبان معدن به فروش سنگ‌آهن در داخل کشور را بیشتر از صادرات آنها دانست. باید خاطر‌نشان کرد که فعالان حوزه سنگ‌آهن به‌عنوان تولیدکنندگان بخش سنگ‌آهن ترجیح بر فروش سنگ‌آهن در داخل کشور به تولیدات و صنایع داخلی دارند چراکه با این اقدام علاوه‌بر بالا رفتن سرعت در تولید زنجیره فولاد و توسعه ارزش افزوده، این موضوع اشتغالزایی وسیعی را نیز به همراه دارد که نباید آن را نادیده گرفت.

در این‌میان بخشی از تولیدات سنگ‌آهن هستند که به دلیل محدودیت فناوری در کشور، قادر به استفاده آنها در صنعت و تولید ارزش افزوده نیستیم؛ مانند کنسانتره سنگ‌آهن همانثبتی با درصد بسیار پایین که فعالان صنعتی کشور خواهان این محصول نبوده و به ناچار مجبوریم این مواد را صادر کنیم. اما متأسفانه محدودیت‌های صادرات سنگ‌آهن گریبان این مواد معدنی را نیز گرفته و بازار فروش جهانی آنها را از دست داده‌ایم که این موضوع به نفع معادن سنگ‌آهن نیست. به هر ترتیب طی سال‌های گذشته با تلاش فعالان معدنی برای بخش معدن در بازارهای متفاوت چه در داخل و چه در خارج کشور ظرفیتی ایجاد شده و باید این ظرفیت‌ها را حفظ کنیم. زمانی که بدون بررسی و آینده‌نگری، یک رفتار هیجانی درباره بخش اقتصادی کشور مانند توقف صادرات محصولی انجام دهیم، آن بخش در تمامی ابعاد دچار مشکل خواهد شد. در تمامی کشورهای جهان بررسی می‌شود که کدام قسمت زنجیره ارزش افزوده ماده‌ای، بیشترین سود را به همراه دارد. متأسفانه در برخی از قسمت‌های زنجیره ارزش افزوده در بخش سنگ‌آهن شاهد هستیم نه‌تنها سود مثبت نداشته بلکه سود کاهنده در روند خود دارند. به عقیده من، باید نقطه بهینه ارزش افزوده را بیابیم و صادرات را در آن بخش گسترش دهیم و اصراری نداشته باشیم که الزاما محصولی تنها در داخل کشور تولید شود و از صادرات آن غافل شویم.

ظرفیت بالای بخش معدن در جذب توریست داخلی و خارجی

پازل صنعت گردشگری با معادن تکمیل می‌شود

عکس: روزگار معدن

نشدند. شرکت تهیه و تولید مواد معدنی ایران درحال حاضر دو معدن پتاس خور و بیابانک در استان اصفهان و معدن انگوران در استان زنجان را گردشگر پذیر کرده که برای معدن انگوران، پروانه بهره‌برداری گردشگری معدنی از سوی اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان زنجان صادر شد. می‌توان گفت اگر در طی سال‌های اخیر نتیجه مثبتی برای گردشگری معدنی حاصل شده، به دلیل فعالیت‌های شخصی و درون سازمانی فعالان معدنی بوده است.

🔴 **چه راهکارهایی را برای توسعه گردشگری معدنی پیشنهاد می‌کنید؟**

مناسب به نظر می‌رسد تا وزارت صنعت، معدن و تجارت دولت جدید در راستای اجرای ماده ۱۱۲ آیین‌نامه اجرایی قانون معدن نگاه ویژه‌ای به حوزه گردشگری معدنی داشته باشد. شرکت‌ها و سازمان‌های دولتی، نیمه دولتی و خصوصی، و سازمان‌های مردم نهاد و تشکّل‌ها به جای تکی‌روی، به همدانیشسی و بررسی‌های جمعی نشست‌ه و با یکدیگر همکاری لازم و کافی داشته باشند. همچنین متولی حوزه معدن و صنایع معدنی اهتمام ویژه برای ایجاد ارتباط موثر با سایر سازمان‌های دولتی و غیردولتی مرتبط با معدنکاری و گردشگری معدنی داشته و مبنای قانونی برای تصمیم‌گیری و نحوه صدور مجوزهای خود داشته باشد. از سویی دیگر نباید فراموش کرد که گردشگری معدنی نیز به عنوان یکی از اجزای مهم و حیاتی و حتی سپردن بخشی از راهبری این حوزه به این افراد به یقین مفید و موثر خواهد بود.

🔴 **سخن پایانی**

در مناطق معدنی اغلب پس از مدتی معیشت بومیان محلی، به اقتصاد تک محصولی معدن وابسته می‌شود و پس از تعطیلی معدن بحران‌های اقتصادی و اجتماعی رخ داده که مهاجرت به شهرهای بزرگ یکی از نتایج آن است. با گسترش گردشگری معدنی نه‌تنها می‌توان از این اتفاق مهم و اجتماعی جلوگیری کرده بلکه بهبود شرایط اقتصادی نیز از ثمرات مهم آن خواهد بود.

موضوع را بیشتر می‌کند. در بسیاری از کشورها بستن معدن، به عهده معدنکار است و علاوه بر تامین مالی، باید برنامه نیز داشته باشد. اما در کشور ما سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری در مراحل مختلف از درآمدهای مالیاتی معدنکاری خسارت بازسازی عرصه‌های معدنی را اخذ می‌کند اما

معدن را بازسازی نمی‌کند. تبدیل معدن متروکه به ژئوسایت گردشگری مستلزم حمایت قانونی است که سازوکار آن در هیچ قانونی دیده نشده است. وزارت صنعت، معدن و تجارت متولی معدنکاری بوده و از سویی دیگر سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری متولی عرصه‌ها و اراضی ملی است. سازمان حفاظت محیط‌زیست متولی عرصه‌های حفاظت شده طبیعی و وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری متولی گردشگری است. برای تبدیل یک معدن متروکه واقع در اراضی ملی یا عرصه‌های حفاظت شده به یک مکان مناسب گردشگری علاوه بر سازمان‌های فوق، ارگان‌های دیگری نیز هستند که باید اعلام نظر کنند. بنابراین مهم‌ترین دلایل کم رنگ بودن بحث گردشگری معدنی را می‌توان مشخص نبودن متولی، عدم وجود چهارچوب‌های قانونی حمایتی، عدم همکاری سازمان‌های دولتی، عدم درک مناسب این حوزه در سطح مدیران تصمیم‌گیرنده دانست.

🔴 **تا به حال چه اقداماتی در جهت رونق گردشگری معدنی انجام شده و چه نتایجی این تلاش‌ها به همراه خود داشته است؟**

در سال ۱۳۸۹ وزارت صنعت، معدن و تجارت طرح گردشگری معدنی را به منظور آغاز شناسایی و شناخت نحوه اجرای موضوع گردشگری معدنی را آغاز کرد. در طی ۱۰ سال که بنده در وزارت مذکور مجری طرح بودم، مطالعات اولیه و تولید دانش بومی و شناسایی معدن را آغاز کردم و در نهایت در پایان طرح ۲۰ معدن دارای ظرفیت گردشگری معرفی کردم. اما به دلیل تغییرات مداوم مدیران و رویکردهای متفاوت آنها نسبت به این موضوع، این اقدامات منتج به ثمره مطلوبی

جبران خسارات وارده ناشی از فعالیت معدنی است. همچنین در ادامه افزایش آگاهی و اطلاعات عمومی نسبت به معدن و معدنکاری و ارتقای سیستم آموزشی حوزه معدن، محرومیت‌زدایی از مناطق مسکونی مجاور این معدن و مهاجرت معکوس از شهرها به واسطه کارآفرینی و ایجاد اشتغال در روستاها از جمله مهم‌ترین اهداف و فواید گردشگری معدنی است. همچنین از دیگر اهداف این موضوع می‌توان به حفظ و ارتقای شاخصه‌های جغرافیایی، زیست محیطی، تاریخی و فرهنگی مناطق معدنی، اعمال تکنیک‌های فعال برای جلوگیری از تخریب بیش از حد محیط‌زیست (استفاده عاقلانه از زمین، سوددهی و اقتصادی شدن مجدد معدن متروکه، افزایش تعداد تفرجگاه‌ها و در نتیجه جاذبه‌های گردشگری شهرستان‌ها و روستاها اشاره کرد. در ادامه نباید فراموش کرد افزایش جذب دانشجویان علاقمند به رشته مهندسی معدن در دانشگاه‌ها و در نتیجه تعلیم و آموزش بهتر نیروی انسانی متخصص ازجمله فواید دیگر گردشگری معدنی است.

بدون شک می‌توان گفت که معدن ایران در مقایسه با سایر کشورها چه از لحاظ فنی و چه از لحاظ زیبایی شناسی حتی ظرفیتی بیشتر از سایر کشورهای پیشرو در این حوزه دارند و با توجه به گردشگری معدنی شاهد تحولی گسترده در تمامی زنجیره‌های وابسته به آن خواهیم بود.

🔴 **مهم‌ترین دلیل کم‌رنگ بودن بحث ژئوتوریسم معدنی در کشور را چه عواملی می‌انید؟ به نظر شما تا چه حد سیاست‌گذاری و رویکرد نهادهای دولتی در این موضوع موثر است؟**

ورود یک معدن به چرخه گردشگری، یک فعالیت میان رشته‌ای و میان سازمانی است و مهم‌ترین دلیل کم‌رنگ بودن موضوع گردشگری معدنی در کشور را می‌توان مشخص نبودن متولی اصلی امر دانست. زیرا سازمان‌های دولتی متعددی در فرایند معدنکاری دخیل یا بر آن نظارت دارند. در این میان وجود خلأ قانونی در زمینه بستن معدن، پیچیدگی این

🔴 **ظرفیت گردشگری معدنی در ایران را چطور ارزیابی می‌کنید؟ به نظر شما معدن کشور ما در بحث ژئوتوریسم قابلیت رقابت با معادن سایر کشورها را دارند؟**

در ابتدا باید به توضیح گردشگری معدنی پرداخت. معدن به دلیل دارا بودن ویژگی‌هایی منحصر به فرد و ویژه چه در اعماق و چه در سطح زمین، از جاذبه‌های گردشگری برخوردارند. از این رو گردشگری معدنی به عنوان یکی از زیرشاخه‌های ژئوتوریسم همواره مطرح شده است. می‌توان گفت اغلب معدن متروکه برای مقاصد گردشگری مورد استفاده قرار می‌گیرند. معدن متروکه معدنی هستند که مواد معدنی آنها استخراج و فعالیت معدنکاری در آنها تعطیل شده اما آثار معدنکاری در آنها به جا مانده است که ظرفیت استفاده به عنوان موزه معدن یا تغییر کاربری فضاهای معدنکاری و استفاده به عنوان سایت گردشگری را دارند. در کشور معدن ما اکنون بیش از ۵ هزار و سیصد معدن فعال و حدود ۳ هزار معدن متروکه در کشور وجود دارد. باید به این نکته خاطر نشان شد که بار تاریخی و سابقه معدنکاری در کشور ما بسیار زیاد است. ما معدنی داریم که حدود ۶۷۰۰ سال قدمت دارد و پیرترین معدن فعال جهان است. معدن بسیاری در کشور هستند که قابلیت گردشگری و بازدید برای عموم مردم را دارند. هم‌اکنون در بسیاری از کشورهای توسعه یافته جهان با گردشگری معدنی از معدن فعال و متروک خود درآمذزایی کرده و توانسته‌اند نسبت به جذب گردشگر نیز اقدام کنند این درحالی است که در کشور ما علاوه بر معدن منحصر به فرد، جاذبه‌های طبیعی و زیست‌محیطی، تاریخی، فرهنگی نیز دارا بوده و از این رو همواره زمینه جذب گردشگر خارجی و گردشگر معدنی فراهم است.

🔴 **توجه و گسترش گردشگری معدنی چه پیامدهایی برای اقتصاد کشور به همراه خواهد داشت؟**

مهم‌ترین نتیجه توسعه گردشگری معدنی، تبدیل معدن متروکه از معضل زیست‌محیطی به سایت گردشگری با

معاون سرمایه‌گذاری و امور شرکت‌های معدنی و صنعتی گل‌گهر گفت: این شرکت ظرفیت‌های بالقوه و بالفعلی در زمینه پهنه‌های معدنی و قرآوری محصولات مختلف دارد که آن را به اصلی‌ترین تولیدکننده و تامین‌کننده مواد اولیه صنعت فولاد کشور تبدیل کرده است.

به گزارش معدن نیوز، سید محسن نبوی بیان کرد: ارتقای ظرفیت زیرساختی در حوزه محصولات فولادی؛ تکیه‌کردن بر فعالیت هلدینگ در زنجیره ارزش و نیز تامین مالی شرکت‌ها در راستای تکمیل پروژه‌های آن‌ها، از جمله استراتژی‌های افزایش سودآوری این شرکت است.

وی اظهارکرد: گل‌گهر برای توسعه زنجیره ارزش خود، با تاسیس شرکت‌های فولادی، به حوزه تولید محصولاتی نظیر آهن اسفنجی و محصولات فولادی وارد شده و در آینده با تولید اسلب نازک و مقاطع فولادی، زنجیره فولاد را تکمیل

یک فعال معدنی گفت: درک صحیح فرصت‌های معدنی در اقتصاد ایران موجب رونق و تحرک در سایر بخش‌ها می‌شود اگر حاشیه‌ها بر متن اثرگذار نباشد.

به گزارش بیرونیت، ابراهیم جمیلی اظهارکرد: با تغییر دولت و تأکیدات مقام معظم رهبری ما امروز نیاز به تحرک، تغییر و تحول در حوزه سیاستگذاری و اجرا داریم و باید در سیاست‌های فعال‌سازی معدن تجدید نظر شود به نحوی که هیچ معدنی غیر فعال نباشد.

وی با بیان این که حواشی در حوزه معدن زیاد شده وانتظار این است که اتاق بازرگانی ایران و به ویژه کمیسیون معدن نقش مشورتی خود را پر رنگ‌تر از گذشته

معاون سرمایه‌گذاری گل‌گهر:

رویکرد گل‌گهر، ارزش آفرین است

معاون سرمایه‌گذاری و امور شرکت‌های شرکت گل‌گهر افزود: توسعه فعالیت‌ها و ظرفیت‌های تولیدی و رشد درآمدهای شرکت موجب شده تا گل‌گهر به یکی از بزرگ‌ترین شرکت‌های بورس اوراق بهادار کشور تبدیل شود و افزایش سود خالص شرکت طی یک سال اخیر و چشم‌انداز مثبت سودآوری آن در سال ۱۴۰۰ موجب افزایش بازده مورد انتظار سهامداران این شرکت و افزایش نسبت نرخ به درآمد هر سهم شده که به افزایش نرخ بازار هر سهم و افزایش ارزش بازار کل سهام شرکت منتج شده است، به طوری که ارزش بازاری این شرکت تا ۲۸شهریور از ۲۱۹هزار میلیارد تومان نیز فراتر رفته است.

وی تأکید کرد: گل‌گهر با انجام فعالیت بازارگردانی از ۲۰ مهر ۱۳۹۹ و تقسیم سود متعارف میان سهامداران توانسته از ابتدای سال تاکنون بازدهی ۶۰ درصدی را برای سهامداران

خواهد کرد. نبوی گفت: مشارکت گسترده در تکمیل پروژه انتقال آب خلیج‌فارس به منظور رفع بحران آب منطقه و صرفه‌جویی هزینه‌ها، بستن قرارداد «BOT» برای رفع بحران برق شرکت‌های فولادساز منطقه و صرفه‌جویی هزینه برای این شرکت‌ها، انجام فعالیت‌های مولد در سایر مناطق کشور و جهان از جمله سیستان و بلوچستان در حوزه طلا و مس و آنتی‌موان و بهره‌برداری از معدن مس قرقزستان از جمله دیگر اقدامات توسعه‌ای و سودآور گل‌گهر بوده است. وی ادامه داد: گل‌گهر هم‌چفت با طرح جامع فولاد کشور، چشم‌انداز تولید ۲۴ میلیون تن کنسانتره، ۲۱ میلیون تن گندله و بیش از ۵ میلیون تن شمش فولادی را مدون ساخته که بخش عمده‌ای از این چشم‌اندازها محقق شده و تأثیر قابل توجهی بر رشد درآمدها داشته است.

حاشیه‌سازان را از فرصت‌های معدنی دور کنید

کنند؛ گفت: امروز اگر بنا داریم تا از اقتصاد متکی بر نفت گذر کنیم بیش از همه نیاز به همدلی و همراهی بخش خصوصی داریم و نباید اجازه غلبه منافع شخصی بر منافع ملی را بدهیم.

این صادرکننده نمونه معدنی با بیان اینکه برخی امروز در تلاش هستند که با وجود تغییر دولت با هر روش و منشی حتی با تهمت و بهانه‌های واهی برکرسی‌های خود بچسبند، گفت: باید تلاش کرد تا فعالان معدنی واقعی با تمیز دادن افراد مشکل‌دار در پیام و مشکلات خود را با قدرت و استدلال‌های قوی به گوش مسئولان برسانند و کسی که فعالیت معدنی‌اش مسئله دار است بیشتر به دنبال حل مشکل

خود است تا مشورت دهی صحیح و انعکاس مشکلات معدنی‌ها به دولت است.